

Briuselis, 2025 m. birželio 20 d.
(OR. en)

10610/25

SOC 446
EMPL 305
AG 90
COH 113
SAN 374
GENDER 132

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Ankstesnio
dokumento Nr.: 9321/25

Dalykas: Tarybos išvados dėl paramos vyresnio amžiaus žmonėms, kad jie galėtų
išnaudoti visą savo potencialą darbo rinkoje ir visuomenėje

Delegacijoms priede pateikiamos 2025 m. birželio 19 d. įvykusiame EPSCO tarybos posėdyje
patvirtintos Tarybos išvados pirmiau nurodyta tema.

PARAMA VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONĖMS¹, KAD JIE GALĖTŲ IŠNAUDOTI VISĄ SAVO
POTENCIALĄ DARBO RINKOJE IR VISUOMENĖJE

TARYBOS IŠVADOS

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

PRIMINDAMA:

1. Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 3 straipsnio 3 dalį, kurioje, be kita ko, teigiama, kad Sąjunga siekia visiško užimtumo ir socialinės pažangos kovojant su socialine atskirtimi ir diskriminacija ir kad ji skatina, be kita ko, socialinį teisingumą ir socialinę apsaugą, moterų ir vyrų lygybę ir kartų solidarumą, taip pat ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą; Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 145 straipsnį, kuriame pabrėžiamas Sąjungos įsipareigojimas plėtoti suderintą užimtumo strategiją, kad būtų pasiekti ES sutarties 3 straipsnyje nustatyti tikslai, be kita ko, visiško užimtumo ir socialinės pažangos tikslai;
2. SESV 159 straipsnį, kuriuo Komisijai pavedama parengti metinį pranešimą Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, apibūdinantį pažangą, padarytą įgyvendinant SESV 151 straipsnyje nustatytus tikslus, įskaitant užimtumo skatinimą, geresnes gyvenimo ir darbo sąlygas, tinkamą socialinę apsaugą ir žmogiškųjų išteklių plėtoją siekiant ilgalaikio didelio užimtumo ir kovojant su atskirtimi.

¹ Šių išvadų tikslais sąvoka „vyresnio amžiaus žmonės“ reiškia 55 metų amžiaus ir vyresnius asmenis.

Be to, SESV 8 straipsnyje nustatyta, kad visuose savo veiksmuose Sąjunga siekia pašalinti moterų ir vyrų nelygybės apraiškas ir diegti jų lygybę, o SESV 10 straipsnyje numatyta, kad nustatydama ir įgyvendindama savo politikos kryptis ir veiksmus, Sąjunga siekia kovoti su bet kokia diskriminacija, *inter alia*, dėl amžiaus ir negalios;

3. Sutarties 174 straipsnį, kuriame nustatyta, kad, įgyvendindama ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą, kuria siekiama, be kita ko, mažinti įvairių regionų plėtros lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų atsilikimą, Sąjunga skiria ypatingą dėmesį kaimo vietovėms, pramonės pereinamojo laikotarpio vietovėms bei didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms;
4. 2024–2029 m. Europos Vadovų Tarybos strateginę darbotvarę, kurioje įtvirtintas pasiryžimas visapusiškai spręsti klausimus, susijusius su demografiniais iššūkiais ir jų poveikiu konkurencingumui, žmogiškajam kapitalui ir lygybei; užtikrinti, kad Europos ekonomikos modelis ir gerovės sistemos prisidėtų prie klestinčios ilgaamžės visuomenės, ir investuoti į žmonių įgūdžius, mokymą ir švietimą visą jų gyvenimą ir skatinti sąžiningą specialistų judumą Europos Sąjungoje ir už jos ribų;
5. Europos socialinių teisių ramstį bei jame nustatytus principus ir Komisijos veiksmų planą, kuriame pabrėžiama, kad svarbu didinti visų žmonių, įskaitant vyresnio amžiaus asmenis, dalyvavimą darbo rinkoje, užtikrinti lygias galimybes, skatinti mokymąsi visą gyvenimą, kokybišką darbą ir profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, ir, gerinti socialinę įtrauktį, kartu užkirsti kelią skurdui ir mokėti tinkamas pensijų išmokas, proporcingas ankstesnėms darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų įmokoms, kad būtų galima remtis ES pagrindinio tikslo iki 2030 m. ir nacionalinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityje pasiekimu;
6. JT asmenų su negalia teisių konvenciją, kurios šalys yra ES ir jos valstybės narės. Kadangi negalios tikimybė su amžiumi didėja, itin svarbu pašalinti kliūtis, trukdančias visiems funkcinų sutrikimų turintiems žmonėms dalyvauti socialinėje ir ekonominėje veikloje, be kita ko, užtikrinti prieinamumą ir tinkamų sąlygų sudarymą, kad būtų sumažinta vyresnio amžiaus žmonių atskirtis, skurdas ir užimtumo skirtumai, palyginti su bendrąja populiacija;

7. Tarybos direktyvą 2000/78/EB, kuria nustatomi kovos su diskriminacija užimtumo ir profesinėje srityje dėl amžiaus, taip pat religijos ar tikėjimo, negalios arba seksualinės orientacijos bendrieji pagrindai, kad valstybėse narėse būtų galima įgyvendinti vienodo požiūrio principą. Joje taip pat pabrėžiamas poreikis atkreipti ypatingą dėmesį į paramą vyresnio amžiaus darbuotojams, kad padidėtų jų dalyvavimas darbo rinkoje;
8. Tarybos direktyvą (ES) 2024/1499, kuria nustatomi lygybės įstaigoms taikomi vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų amžiaus, taip pat religijos ar tikėjimo, negalios ar seksualinės orientacijos, standartai užimtumo ir profesinėje srityje;
9. 2024 m. Tarybos sprendimą² dėl užimtumo politikos gairių, visų pirma 6 ir 8 gaires, kuriose valstybės narės raginamos siekti didinti darbo jėgos pasiūlą ir suteikti daugiau galimybių įsidarbinti, taip pat gerinti įgūdžių ir kompetencijų įgijimą visą gyvenimą, *inter alia*, didinant įtraukumą ir žmogiškojo kapitalo plėtojimą, skatinant įgūdžių ir kompetencijų įgijimą visą žmogaus gyvenimą, ir skatinti lygias galimybes visiems, *inter alia*, remti pensijų reformas įgyvendinant politiką, kuria skatinamas aktyvus ir sveikas senėjimas ir ilginamas profesinis gyvenimas;
10. šias Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomones: „*Vyresnio amžiaus žmonių užimtumas. Sisteminiai veiksniai, lemiantys sprendimą dirbti ilgiau*“³, „*Demografijos poveikis socialinei Europai*“⁴, „*Europos strategija dėl vyresnio amžiaus asmenų*“⁵ ir „*Europos kartų solidarumo skatinimas. Horizontalaus ES požiūrio rengimas*“⁶, kuriose pabrėžiamas poreikis koordinuoti įvairių viešosios politikos sričių priemones, kad būtų remiamas vyresnių žmonių užimtumas, ir socialinio dialogo šioje srityje svarba;

² 2024 m. gruodžio 2 d. Tarybos sprendimas (ES) 2024/3134 dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių.

³ EESRK nuomonė: *Vyresnio amžiaus žmonių užimtumas. Sisteminiai veiksniai, lemiantys sprendimą dirbti ilgiau* (SOC/817 EESC, 2024), 2025 m. vasario 26 d.

⁴ EESRK nuomonė: „*Demografijos poveikis socialinei Europai*“, SOC 796, 2024 m. **rugsėjo** 18 d.

⁵ EESRK nuomonė: „*Europos strategija dėl vyresnio amžiaus asmenų*“ (2023/C 349/06), 2023 m. liepos 12 d.

⁶ EESRK nuomonė: „*Europos kartų solidarumo skatinimas. Horizontalaus ES požiūrio rengimas*“ (OL C, C/2024/6869), 2024 m. lapkričio 28 d.

11. Europos Komisijos dokumentą: *Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities, 2021-2030*⁷ („Lygybės sąjunga: 2021–2030 m. neįgalųjų teisių strategija“), kuriame teigiama, kad ypatingas dėmesys turi būti skiriamas vyresnio amžiaus asmenims su negalia, siekiant užtikrinti jų dalyvavimą visuomenės gyvenime ir darbo rinkoje;
12. Europos Komisijos komunikatą „*Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys*“⁸ ir komunikatą dėl *Europos priežiūros strategijos*, kuriuose nurodoma, kad vyresnių žmonių aktyvumo politika ir deramos ir pritaikytos darbo sąlygos kartu su ankstyvąja intervencija, sveikatingumo skatinimu ir ligų prevencija gali įgalinti vyresnes kartas savanoriškai dirbti ilgiau ir geriau padėti joms ilgiau gyventi savarankiškai, sveikai ir aktyviai, taip pat pavėlinti priežiūros poreikių atsiradimą⁹. Be to, ilgesnė profesinio gyvenimo trukmė gali suteikti žmonėms galimybę dirbant atnaujinti įgūdžius ir išlikti aktyviems – tai padeda darbdaviams išlaikyti darbuotojus ir kartu skatina įvairių kartų darbuotojus vieni kitiems perduoti žinias¹⁰;
13. Europos Komisijos komunikatą „*Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ES. Veiksmų planas*“¹¹, kuriame pabrėžiama, kad vyresnio amžiaus žmonės turi išlikti aktyvūs, nes tai padėtų spręsti darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo problemą;
14. Tarybos išvadas dėl darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo ES, kuriose pabrėžiama lanksčių darbo sąlygų, įtraukčių įsidarbinimo galimybių, tinkamų darbo sąlygų ir mokymo bei įgūdžių ugdymo svarba siekiant išlaikyti darbuotojus ir tvariai pritraukti daugiau žmonių į darbo rinką, taip pat užtikrinti geresnę priežiūros pareigų ir apmokamo darbo suderinimą, visų pirma užtikrinant galimybę naudotis kokybiškomis priežiūros paslaugomis, pavyzdžiui, vaikų priežiūros ir vyresnio amžiaus žmonėms skirtomis priežiūros paslaugomis, siekiant skatinti lyčių lygybę ir spręsti nevienodo moterų ir vyrų dalijimosi neapmokamu priežiūros darbu ir namų ruošos darbais problemą.

⁷ Europos Komisija, EMPL GD, 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en>.

⁸ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: „Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys“, COM/2023/577 final, Briuselis, 2023 10 11.

⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos priežiūros strategijos, COM(2022) 440 final, Briuselis, 2022 09 07.

¹⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: „Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys“, COM/2023/577 final, p. 13.

¹¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ES. Veiksmų planas“ (COM(2024) 131 final, Briuselis, 2024 03 20).

Be to, išvadose pabrėžiama, kad reikėtų parengti tikslines priemones darbuotojams remti, o valstybės narės raginamos toliau tyrinėti, kokie yra konkretūs vyresnio amžiaus darbuotojų poreikiai, ir tuos poreikius tenkinti, kad būtų mažinamos kliūtys įsidarbinti, o jiems sudaromos sąlygos ilgiau likti darbo rinkoje ir būti sveikiems arba grįžti į darbą¹²;

15. Europos Komisijos *Žaliąją knygą dėl senėjimo*, kurioje, be kita ko, teigiama, kad senėjančios visuomenės klestėjimą lemia vyresnių žmonių sveikata ir aktyvumas, galimybės naudotis aukštos kokybės sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugomis, ir mokymasis visą gyvenimą¹³, ir kurioje pažymima, kad nors senėjimo poveikio klausimų sprendimas iš esmės priklauso valstybių narių kompetencijai, ES turi geras galimybes nustatyti ir išnagrinėti pagrindines problemas ir tendencijas, sudaryti palankesnes sąlygas keistis geriausios praktikos pavyzdžiais ir remti veiksmus senėjimo srityje nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Ji gali padėti valstybėms narėms ir regionams parengti savas konkrečioms su visuomenės senėjimu susijusiems poreikiams pritaikytas politikos priemones.
16. 2024 m. Europos Komisijos ir SAK Pensijų adekvatumo ataskaitą, kurioje pažymima, kad įtraukios ir tvirtos darbo rinkos yra labai svarbios siekiant išlaikyti adekvačias pensijas senėjančioje visuomenėje, ir kurioje raginama dėti daugiau pastangų, kad saugumas išėjus į pensiją būtų teisingai užtikrintas visiems, be kita ko, pasitelkiant priežiūros pareigų poveikio švelninimo politiką, ir skatinti ilgesnę karjerą, be kita ko, taikant teigiamas paskatas ir lanksčius išėjimo į pensiją modelius, kartu mažinant vyrų ir moterų pensijų skirtumą; iš ataskaitos matyti, kad pensijų adekvatumas ir fiskalinis tvarumas yra neatsiejamai susiję tikslai, reikalaujantys integruoto atsako į senėjimo iššūkį¹⁴;

¹²Tarybos išvados „Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ES. Neišnaudoto potencialo sutelkimas Europos Sąjungoje“, kurias 2024 m. gruodžio 2 d. priėmė EPSCO taryba.

¹³Žalioji knyga dėl senėjimo. Kartų solidarumo ir tarpusavio atsakomybės puoselėjimas, Europos Komisija, COM(2021) 50 final, Briuselis, 2021 01 27.

¹⁴ 2024 m. Pensijų adekvatumo ataskaita. Dabartinių ir būsimų pajamų adekvatumas senatvėje ES. I tomas, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024 m., <https://data.europa.eu/doi/10.2767/909323>, p. 12–13. 2024 m. birželio 20 d. Tarybos išvados dėl pensijų adekvatumo (dok. 11398/24).

17. Nediskriminavimo, lygybės ir įvairovės aukšto lygio grupės išvadų dokumentą „*Lygybė nepaisant amžiaus ir nediskriminavimas dėl amžiaus*“¹⁵, kuriame nagrinėjamas diskriminacijos dėl amžiaus ir amžizmo poveikis ir apibūdinamos atitinkamos teisinės ir politinės sistemos, kartu nurodant konkrečius iššūkius ir politinio atsako priemones, įgyvendinamas Europos ir nacionaliniu lygmenimis;
18. 2021–2027 m. ES darbuotojų sveikatos ir saugos strateginę programą¹⁶, kurioje nurodoma, kad senėjant darbuotojams būtina pritaikyti jų darbo aplinką ir užduotis prie konkrečių jų poreikių ir sumažinti riziką.

ATSIŽVELGDAMA Į ŠIUOS ASPEKTUS:

19. Visuomenės senėjimas yra vienas iš struktūrinių konkurencingumo ir ekonomikos augimo iššūkių, su kuriais susiduria valstybės narės. Eurostato duomenimis, 2024 m. 65 metų ar vyresni asmenys sudarė 21,6 % ES gyventojų – ši dalis iki 2060 m. turėtų padidėti iki 30 %. Tuo pačiu laikotarpiu 15–64 metų amžiaus asmenų dalis turėtų sumažėti nuo 63,8 % iki 56,6 %¹⁷. 2002–2023 m. vidutinis gyventojų amžius išaugo nuo 39 iki 44,5 metų, o 2060 m. jis pasieks 48,8 metų¹⁸. ES darbingo amžiaus gyventojų dalis mažėja, o pensininkų dalis didėja, todėl prognozuojama, kad išlaikomo amžiaus žmonių koeficientas nuolat didės nuo 33,9 % 2024 m. iki 59,7 % 2100 m.¹⁹ 2022 m. 27 ES valstybėse narėse asmenys su negalia sudarė 18,7 % 16–64 metų amžiaus asmenų ir 52,2 % 65 metų ir vyresnių asmenų. Todėl politikos formuotojai susiduria su naujais iššūkiais, susijusiais su gyvenimo ir darbo sąlygomis, socialine apsauga ir galimybe naudotis priežiūros paslaugomis.

¹⁵ Nediskriminavimo, lygybės ir įvairovės aukšto lygio grupės išvadų dokumentas „*Lygybė nepaisant amžiaus ir nediskriminavimas dėl amžiaus*“, Europos Komisija, 2024 m. gruodžio 1 d., Kovos su diskriminacija srities ekspertų tinklas, Europos Komisija, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/network-experts-field-anti-discrimination_en.

¹⁶ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2021–2027 m. ES darbuotojų sveikatos ir saugos strateginė programa. Darbuotojų sauga ir sveikata kintančiame darbo pasaulyje“, COM/2021/323 final, Briuselis, 2021 m. birželio 28 d.

¹⁷ Eurostatas: demo_pjan, proj_23np (duomenys gauti 2025 02 17).

¹⁸ Eurostatas: proj_23ndbi (duomenys gauti 2025 02 17).

¹⁹ *Population Structure and Ageing: Statistics Explained* (Populiacijos struktūra ir senėjimas. Paaiškinta statistika), Eurostatas, 2025 m. vasario mėn., https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing.

Skatinant vyresnio amžiaus žmonių ekonominės veiklos galimybes, reikia naujo mąstymo įmonių, regionų, sektorių, valstybių narių ir ES lygmenimis. Reikia novatoriško požiūrio į darbo sąlygas ir karjeros galimybes, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų išlaikyti fizinę ir psichikos sveikatą, taip pat ugdyti įgūdžius, įgyti motyvacijos ir didinti našumą visą ilgesnį profesinį gyvenimą²⁰. Taip pat reikalingi novatoriški metodai, taikomi pritaikomoms ir prieinamoms darbo vietoms vyresnio amžiaus darbuotojams;

20. tai, kad daugiau žmonių nei bet kada anksčiau gyvena ilgiau ir yra sveikesni, reiškia, kad išėję į pensiją jie gali išlikti ekonomiškai ir socialiai aktyvūs, dalyvaudami socialinėje veikloje. Šios naujos realijos keičia mūsų supratimą apie ilgaamžiškumą, atkreipia dėmesį į svarbų vyresnio amžiaus žmonių indėlį į visuomenę ir ekonomiką plečiant ekonominę veiklą, dalyvavimą visuomenės gyvenime ir savanorišką veiklą, kartų tarpusavio mokymąsi ir sanglaudą²¹;
21. dėl vyrų ir moterų pensijų skirtumo moterų finansinis saugumas senatvėje yra mažesnis nei vyrų. Moterys dažniau nei vyrai uždirba mažesnes pajamas, nes dažniau dirba mažiau apmokamuose sektoriuose ir mažiau apmokamus darbus, taip pat koreguoja savo darbo modelius, kad galėtų visą gyvenimą prisiimti priežiūros pareigas, nes jos atlieka didžiąją dalį neapmokamo priežiūros darbo ir namų ruošos darbų. Todėl jos dažniau nei vyrai dirba nereguliariai ar net neoficialiai. Dėl visų šių veiksnių, taip pat užsitęsusių darbo pertraukimų, mažesnio darbo užmokesčio ir trumpesnės karjeros, mažėja moterų pensijų įmokos ir sukauptos išmokos. Tačiau yra, pavyzdžiui, savarankiškas darbas, kurį dažniau renkasi vyrai ir kuris gali būti siejamas su dažnesniais iššūkiais pasinaudoti galimybėmis gauti pensiją nei tradicinius darbo santykius palaikančių darbuotojų atveju²². Šį iššūkį gali padėti įveikti politika, kuria siekiama šalinti sisteminę priežastis, lemiančias vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą, suteikti daugiau ekonominių galimybių visą gyvenimą ir geresnių galimybių naudotis socialinės apsaugos ir priežiūros paslaugomis. Savanoriškas ekonominės veiklos pratęsimas gali suteikti papildomų pajamų vyresnio amžiaus žmonėms;

²⁰Eiffe, F.F. et al. (2024), "Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms" (Išlaikyti vyresnio amžiaus darbuotojus darbingus. Politika, praktika ir mechanizmai), EUROFOUND darbinis dokumentas WPEF24030, 2024, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>.

²¹Žalioji knyga dėl senėjimo. Kartų solidarumo ir tarpusavio atsakomybės puoselėjimas, Europos Komisija, COM(2021) 50 final, Briuselis, 2021 1 27.

²²Europos Komisija: Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas ir Socialinės apsaugos komitetas (SAK), 2024 m. *Pensijų adekvatumo ataskaita. Dabartinių ir būsimų pajamų adekvatumas senatvėje ES. II tomas*, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024 m., p. 240, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/550848>.

22. „sumuštinio karta“²³, t. y. asmenys, kurie tuo pat metu prižiūri vaikus ir vyresnio amžiaus šeimos narius, gali patirti fizinį ir psichologinį stresą, kuris gali lemti neišnaudotą ekonominį ir socialinį potencialą, taip pat pabloginti priežiūros, kurią jie gali teikti, kokybę. Galimybė naudotis kokybiškomis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, mokamomis vaiko priežiūros atostogomis ir kokybiškomis ilgalaikės priežiūros paslaugomis yra labai svarbi skatinant lyčių lygybę, ekonominę veiklą ir profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą. Kadangi vyresnių žmonių aktyvumas ir sveikas senėjimas mažina vyresnio amžiaus žmonių priežiūros poreikį, jo skatinimas turi teigiamą sinerginį poveikį tiek vyresnio amžiaus, tiek „sumuštinio“ kartų fizinei ir psichikos gerovei;
23. sėkmingos priemonės, kuriomis siekiama savanoriškai pratęsti vyresnio amžiaus darbuotojų ekonominę veiklą, yra grindžiamos jų sveikatos būkle, susijusia su gyvenimo būdu ir socialinėmis bei ekonominėmis sąlygomis, taip pat darbo kokybe ir darbo aplinka, ypač fizine ir psichine įtampa įvairiose darbo vietose. Norint optimizuoti vyresnio amžiaus žmonių sveikatos būklę, reikia ilgalaikės ir visapusiškos prevencinės ir gydomosios sveikatos priežiūros, pritaikytos prie konkrečių tiek moterų, tiek vyrų poreikių ir sveikatos problemų, kartu taikant tinkamas paramos ir darbuotojų sveikatos ir saugos priemones;
24. sparčiai besivystančiame skaitmeniniame pasaulyje didėjant vyresnio amžiaus žmonių daliai, reikia taikyti naujus užimtumo ir socialinės politikos metodus. Šeimų struktūros pokyčiai ir skaitmeninės žiniasklaidos, įskaitant socialinę žiniasklaidą, plėtra ir nauji nuotolinio bendravimo būdai, taip pat nuotolinis darbas gali prisidėti prie didėjančio izoliacijos ir vienišumo jausmo, nors skaitmenizacija taip pat gali padėti lengviau užmegzti ryšius. Vyresniajai kartai šie pokyčiai gali lemti spartesnę sveikatos ir savarankiškumo praradimą²⁴, paramos, susijusios su priežiūros poreikiais, trūkumą ir skurdo bei socialinės atskirties didėjimą²⁵. Visiems šiems klausimams spręsti reikia tinkamo politinio atsako;

²³2024 m. gruodžio 2 d. Tarybos išvados dėl profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros ir lyčių lygybės užtikrinimo visoms kartoms demografinių iššūkių kontekste (dok. 16065/24, p. 10).

²⁴Sylke, V. et al. (2024), „Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions“ (Vienišumas Europoje: lemiantys veiksniai, rizika ir intervencinės priemonės), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>

²⁵Mahoney, J. et al. (2024), „Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review“ (Socialinių ryšių vertinimas EBPO šalyse. Plataus masto apžvalga), OECD Papers on Well-being and Inequalities, No. 28, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>.

25. aktyvi darbo rinkos politika, atitinkanti neseniai pasiūlytą visa apimančią *įgūdžių sąjungos*²⁶ strategiją ir *darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo ES veiksmų planą*²⁷, turėtų padėti gerinti darbo vietų išsaugojimą ir integraciją ir palengvinti darbo vietos keitimą, siekiant užtikrinti, kad būtų visapusiškai išnaudotas darbingo amžiaus gyventojų, įskaitant vyresnio amžiaus darbuotojus, potencialas, patirtis ir žinios. Be to, gerinant poreikiams pritaikyto įgūdžių tobulinimo ir perkvalifikavimo prieinamumą, įgūdžių pripažinimo galimybes bei galimybes gauti kokybišką darbą ir naudotis lankstesnėmis ir pritaikytomis sąlygomis darbo vietoje, gali būti daromas teigiamas poveikis vyresnio amžiaus žmonių sprendimams išlikti ekonomiškai aktyviems. Šiuo atžvilgiu turėtų būti gerbiamas socialinių partnerių vaidmuo ir savarankiškumas;
26. Europos Komisija įsipareigojo parengti *Kartų tarpusavio teisingumo strategiją*, siekiant *nustatyti, kaip būtų galima stiprinti kartų bendravimą, ir užtikrinti, kad formuojant politiką ir vykdamas teisėkūrą būtų atsižvelgiama į dabartinių ir būsimų kartų interesus*²⁸;
27. vyresnio amžiaus žmonių indėlis turėtų būti ypač vertinamas darbo vietoje – ten jis gali skatinti dinamiškumą, inovacijas ir kartų bendradarbiavimą pasitelkiant tarpusavio mokymąsi, dalijimąsi žiniomis ir įvairius metodus; šeimose, kuriose vyresnio amžiaus žmonės gali savanoriškai teikti neformaliąją ilgalaikę priežiūrą, papildančią formaliosios priežiūros paslaugas, ir padėti jauniems tėvams atlikti priežiūros pareigas; ir visuomenėje bei vietos bendruomenėse, kuriose vyresnio amžiaus žmonės gali sumažinti kartų atskirtį, perduoti kultūrą, vertybes ir socialines normas jaunesnėms kartoms, skatinti empatiją ir tarpusavio supratimą, taip pat skatinti darnesnę ir įtraukesnę visuomenę;

²⁶Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Įgūdžių sąjunga“ (COM(2025) 90 final, Briuselis, 2025 03 05).

²⁷Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ES. Veiksmų planas“ (COM(2024) 131 final, Briuselis, 2024 03 20).

²⁸Europos Komisijos Pirmininkės Ursulos von der Leyen įgaliojamas raštas už kartų tarpusavio teisingumą, jaunimą, kultūrą ir sportą atsakingam Komisijos nariui Glennui Micaeleffui, Briuselis, 2024 m. gruodžio 1 d.

28. Lenkijos pirmininkavimo laikotarpiu įvairiuose forumuose (ministrų konferencijoje Gdanske, EPSCO taryboje, neformaliame SAK posėdyje) pradėtų diskusijų rezultatai parodė, kad veiksmingiausias būdas spręsti uždavinius, susijusius su vyresnio amžiaus žmonių ekonominio potencialo išnaudojimu, yra parengti išsamų politikos priemonių rinkinį. Į šį rinkinį turėtų būti įtrauktos konkrečios politikos sritys ir jame turėtų būti atsižvelgiama į nacionalines aplinkybes. Pagrindinės sritys gali būti šios: skatinimas savanoriškai tęsti profesinę veiklą; lanksčių darbo sąlygų skatinimas ir darbo vietų bei darbo sąlygų pritaikymas; kovos su diskriminacija politika; tikslinis ir įtraukus mokymas; profilaktinės sveikatos priežiūros politika; tikslinė valstybinių užimtumo tarnybų parama; socialinių partnerių veikla; įmonių politika ir praktika; priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugų gerinimas; amžiaus valdymas darbo vietoje ir profilaktinis sveikatos valdymas. Be to, norint paskatinti visuomenę pripažinti vertingą vyresnio amžiaus žmonių indėlį į ekonominę veiklą, reikia keisti mąstyseną;
29. atitinkamą valstybių narių ir Sąjungos kompetenciją pagal SESV IX ir X antraštinės dalis, taip pat subsidiarumo ir proporcingumo principus, ir šiuo metu atliekamą darbą siekiant peržiūrėti Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planą 2025 m.²⁹,

PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ IR EUROPOS KOMISIJOS pagal atitinkamą savo kompetenciją:

30. būsimame naujame Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane apsvarstyti, kaip veiksmingai skatinti vyresnių žmonių aktyvumo politiką, kuria vyresnio amžiaus europiečiai skatinami savanoriškai pratęsti savo profesinį gyvenimą, ir kaip skatinti ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo galimybes, atsirandančias vystant senjorų ekonomiką. Tai galėtų padėti didinti viešųjų finansų efektyvumą ir tvarumą, mažinti darbo jėgos trūkumą ir stiprinti ES konkurencingumą, užtikrinant socialinės apsaugos adekvatumą, taip pat skatinti kartu tarpusavio teisingumą ir solidarumą;

²⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano, Europos Komisija, Briuselis, 2021 03 04, COM(2021) 102 (final), p. 41.

31. kovoti su amžizmu ir neigiamais stereotipais visose visuomenės srityse, susijusiais su vyresnio amžiaus asmenimis apskritai ir ypač vyresnio amžiaus darbuotojais, didinant informuotumą apie aktyvaus vyresnio amžiaus asmenų dalyvavimo ekonominiame, šeimos ir bendruomenės gyvenime svarbą ir pridėtinę vertę. Tai taip pat apima skatinimą, kad vyresnio amžiaus asmenys pozityviai suvoktų savo vaidmenį ekonomikoje ir visuomenėje, ypač akcentuojant jų profesinio gyvenimo pratęsimo naudą ir dalyvaujant bendruomenės iniciatyvose. Imantis politikos veiksmų šia linkme reikėtų atsižvelgti į vyresnio amžiaus asmenų grupės heterogeniškumą;
32. spręsti vyresnėms moterims kylančias problemas ir skatinti politiką, kuria užtikrinamos jų ekonominio aktyvumo galimybės ir remiamas jų ekonominis aktyvumas, karjeros raida, viso gyvenimo pajamos ir pajamos išėjus į pensiją. Politikoje turėtų būti atsižvelgiama visų pirma į neproporcingą moterų prisiimamų priežiūros pareigų dalį ir skatinamas vienodas moterų ir vyrų priežiūros pareigų pasidalijimas;
33. dėti daugiau pastangų skatinti vyresnius asmenis būti sveikais ir aktyviais, atsižvelgiant į sveiko gyvenimo būdo, nedarbinės veiklos ir socialinių ryšių poveikį autonomijos, gerovės ir oraus gyvenimo senatvėje išsaugojimui. Prevencija turėtų būti pradėdama vykdyti kuo anksčiau ir vykdoma per visą senėjimo procesą, visų pirma padedant tiems, kurie yra labiausiai pažeidžiamose sąlygose ir situacijose;
34. daugiausia dėmesio būsimose bendrose užimtumo ataskaitose ir kituose susijusiuose dokumentuose skirti politikai, kuria siekiama skatinti vyresnio amžiaus žmones plėsti savo profesinę ir ekonominę veiklą.

PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ:

35. deramai atsižvelgti į tai, jog svarbu, kad vyresnio amžiaus asmenys išlaikytų savanorišką ekonominę veiklą ir ilgiau ja užsiimtų, ir, kai tinkama, apsvarstyti galimybę patvirtinti konkrečius vyresnio amžiaus asmenų ekonominės veiklos tikslus, atsižvelgiant į šių asmenų santykinę pradinę padėtį ir nacionalines aplinkybes;
36. skatinti vyresnio amžiaus asmenis ilgiau likti savanoriškai įsitraukusiais į ekonominę ir socialinę veiklą, vedant socialinį dialogą ir taikant visapusiško politikos dokumentų rinkinio metodus, kuriais priemonės integruojamos į pagrindines politikos sritis, įskaitant socialinį dalyvavimą, užimtumą, darbuotojų sveikatą ir saugą, įgūdžius, darbo sąlygas, profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, lygias galimybes, mokymąsi visą gyvenimą ir mokymą, verslumą, skaitmenines ir DI grindžiamas technologijas, sveikatos priežiūrą ir ilgalaikę priežiūrą ir socialinę apsaugą. Be to, valstybės narės raginamos parengti atitinkamą politiką, atidžiai atsižvelgiant į konkrečius vyresnio amžiaus asmenų, įskaitant asmenis su negalia, poreikius ir užtikrinti psichinius, protinius, įskaitant kognityvinius ar jutiminius, fizinius ir organizacinius aspektus. Reikėtų atsižvelgti į individualias aplinkybes, kad paskatų savanoriškai pratęsti profesinį gyvenimą sistemoje būtų atsižvelgiama į įvairius vyresnio amžiaus asmenų, be kita ko, priklausančių skirtingoms profesinėms grupėms, poreikius, pageidavimus ir gebėjimus, ypač daug dėmesio skiriant darbininkams ir tiems, kurie dirba sunkiomis ar kitais atžvilgiais daug pastangų reikalaujančiomis sąlygomis, arba nuosmukį patiriančiuose ir pertvarkomuose sektoriuose;
37. propaguoti skaitmeninį raštingumą, įgūdžius ir įtrauktį ir užtikrinti, kad skaitmeninė transformacija būtų naudinga visiems piliečiams, ypač daug dėmesio skiriant vyresnio amžiaus asmenų poreikiams. Siekiant kovoti su skaitmenine atskirtimi, mažinti skaitmeninį atotrūkį ir spręsti mažo potencialių naudos gavėjų, visų pirma vyresnio amžiaus asmenų, susidomėjimo problemą, itin svarbu laikytis į piliečius orientuoto požiūrio dėl dizaino, kad būtų patogų naudotis ir nebūtų kliūčių, ir kad būtų patenkinti vyresnio amžiaus žmonių poreikiai;

38. kai įmanoma, integruoti paramos paslaugų teikimą į visus viešojo administravimo ir vietos valdžios lygmenis ir sektorius, taip pat į socialinių partnerių ir kitų atitinkamų nevyriausybinių subjektų veiklą, kartu stiprinant viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą, kad tai iš tikrųjų duotų naudos vyresnio amžiaus asmenims jų poreikių tenkinimo, paslaugų suteikimo laiku, sklandumo ir pasirenkamumo požiūriu. Plėtoti suinteresuotųjų subjektų dialogą dėl visapusiško politikos dokumentų rinkinio ir integruoto įgyvendinimo, kiekviename politikos kūrimo, priėmimo ir įgyvendinimo etape formuojant glaudžias partnerystes su profesinėmis sąjungomis, darbdaviais, verslo ir atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis;
39. skatinti, kad darbdaviams ir darbuotojams, bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, būtų taikomas žmogiškųjų išteklių valdymas atsižvelgiant į darbuotojų amžių, be kita ko, didinant informuotumą apie naudą, gaunamą laikantis gyvenimo perspektyvos požiūrio samdant, mokant, išlaikant ir iš naujo integruojant darbuotojus, taip pat kuo geriau išnaudojant vyresnio amžiaus asmenų potencialą, be kita ko, skatinant juos perduoti savo profesines ir verslumo ekspertines žinias jaunesnėms kartoms. Teikti paskatas darbdaviams, kad būtų išnaudotas vyresnio amžiaus darbo ieškančių asmenų ir neaktyvių asmenų potencialas. Reikėtų pripažinti, kad yra įmanoma ir naudinga investuoti į vyresnio amžiaus darbuotojų poreikiams pritaikytą kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą, darbo vietos pritaikymą ir darbuotojų sveikatą bei saugą;
40. intensyvinti pastangas, bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, diegti sprendinius, kuriais vyresnio amžiaus asmenys, be kita ko, sulaukę pensinio amžiaus, būtų skatinami savanoriškai likti darbo rinkoje, atsižvelgiant į atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas pagal Europos semestrą, be kita ko, skatinant, kai tikslinga, nesinaudoti ankstyvo išėjimo į pensiją galimybe, įgyvendinant veiksmingas paskatas savanoriškai rinktis ilgesnį profesinį gyvenimą, leidžiant žmonėms derinti pensijų išmokas ir darbo pajamas ir skatinant lanksčius išėjimo į pensiją būdus;

41. skatinti keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, be kita ko, Nediskriminavimo, lygybės ir įvairovės aukšto lygio grupėje, kad būtų skatinama taikyti veiksmingesnes nacionalines priemones, įskaitant strategijas ir veiksmų planus, siekiant įveikti svarbiausius iššūkius, kylančius užtikrinant lygybę nepaisant amžiaus;
42. laikantis nacionalinės administravimo praktikos, imtis tinkamų veiksmų siekiant pasistūmėti į priekį renkant duomenis apie lygybę, įskaitant pagal lytį ir amžių suskirstytus duomenis, siekiant geriau nustatyti nelygybės ir diskriminavimo dėl amžiaus atvejus ir su tuo kovoti.

PRAŠO UŽIMTUMO KOMITETO IR SOCIALINĖS APSAUGOS KOMITETO:

43. remiantis didele savo patirtimi šioje srityje, remti keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su vyresnio amžiaus asmenų ekonominio ir socialinio potencialo vertinimu ir panaudojimu, ir apsvarstyti atitinkamus rezultatus vykdant dabartinę diskusijų, ataskaitų teikimo ir tarpusavio mokymosi veiklą.

PRAŠO EUROPOS KOMISIJOS:

44. atsižvelgti į vyresnio amžiaus asmenų ekonominį ir socialinį potencialą, daugiausia dėmesio skiriant strateginėms perspektyvoms, pavyzdžiui, tikėtina gyvenimo trukmei, socialiniams ir ekonominiams nelygybės veiksniams, įskaitant pensijų skirtumus, sveikatos sąlygas, besiformuojančias didelio poveikio ir prieinamo technologijas, ir darbo rinkos pokyčius. Tai taip pat turėtų apimti suvokimą apie senėjančią visuomenę, kai daugiausia dėmesio skiriama ne tik išlaidoms ir iššūkiams, bet ir galimai naudai;
45. numatyti – kaip vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos ir galimybės naudotis aukštos kokybės ilgalaikės priežiūros paslaugomis elementus – keitimosi informacija formas ir mokymosi galimybes, susijusias su praktika, kuri galėtų įgalinti vyresnio amžiaus asmenis likti darbo rinkoje, skatinti amžiaus atžvilgiu įtraukti darbo jėgą, verslumą, įskaitant socialinį verslumą, ir skatinti dirbti sulaukus pensinio amžiaus, taip pat veiklas, kurių tikslas – skatinti socialinę veiklą ir kovoti su vienišumu;

46. kovoti su stereotipais ir propaguoti pozityvų ilgaamžiškumo įvaizdį atitinkamose informuotumo didinimo kampanijose. Skatinti ES piliečius rengtis ilgaamžiškumui kaupiant apie jį žinias, siekiant padėti jiems pasirengti ateičiai;
47. imtis daugiau veiksmų ir didinti informuotumą, susijusius su sveiku senėjimu ir vyresnių žmonių aktyvumu, ne tik tarp vyresnio amžiaus asmenų, bet ir visoje visuomenėje, su kokybiškomis darbo vietomis, sąžiningomis ir deramomis darbo sąlygomis profesinio gyvenimo laikotarpiu, įskaitant sveiko gyvenimo būdo, moterų ir vyrų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, su darbu nesusijusios veiklos ir socialinių ryšių poveikį oraus ir savarankiško gyvenimo senatvėje išsaugojimui, atsižvelgiant į įvairius gyvenimo aspektus, kovojant su amžizmu, įskaitant bet kokią vyresnio amžiaus žmonių diskriminaciją, jiems naudojantis savo teisėmis ir užtikrinant visapusišką dalyvavimą socialiniame, kultūriniame, politiniame ir ekonominiame gyvenime;
48. užtikrinti, kad atliekant būsimą visapusišką darbą, susijusį su *Kartų tarpusavio teisingumo strategija*, ypač daug dėmesio būtų skiriama ir vyresnės kartos poreikiams bei interesams, ypač atsižvelgiant į vyresnio amžiaus žmonių ekonominį ir socialinį aktyvinimą, ir apsvarstyti galimas iniciatyvas, skirtas vyresnio amžiaus europiečiams, sudarant jiems sąlygas visapusiškai dalyvauti visuomenės ir ekonominiame gyvenime, taip pat skatinant didesnę solidarumą ir įsitraukimą;
49. remti pakankamą ES finansavimą iš esamų DFP finansinių išteklių, kad vyresnio amžiaus žmonės galėtų ugdyti įgūdžius, kurie padėtų jiems prisitaikyti prie šiuolaikinių darbo rinkų ir technologinių pokyčių, skatinti visoms amžiaus grupėms tinkamas ir prieinamas darbo vietas ir amžiaus požiūriu įtraukia darbo jėgą, kartu įgyvendinant iniciatyvas, kuriomis jiems sudaromos sąlygos prisidėti prie ekonominio ir visuomenės gyvenimo;
50. toliau stebėti ir remti veiksmingą atitinkamų ES teisės aktų įgyvendinimą ir toliau dirbti siekiant tobulinti kovos su diskriminacija teisės aktus, be kita ko, susijusius su vyresnio amžiaus žmonių ir asmenų su negalia diskriminacija.

Nuorodos

ES teisės aktai

2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97

2024 m. gegužės 7 d. Tarybos direktyva (ES) 2024/1499 dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinėje srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/43/EB ir 2004/113/EB

2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų

2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinių asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus

2024 m. gruodžio 2 d. Tarybos sprendimas (ES) 2024/3134 dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių

Europos Vadovų Taryba

2024–2029 m. strateginė darbotvarkė (2024 m. birželio 27 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadų (EUCO 15/24) I priedas)

Taryba

2022 m. gruodžio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas (2022/C 476/01)

Tarybos išvados „Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ES. Neišnaudoto darbo jėgos potencialo sutelkimas Europos Sąjungoje“ (dok. 16556/24)

2024 m. gruodžio 2 d. Tarybos išvados dėl profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros ir lyčių lygybės užtikrinimo visoms kartoms demografinių iššūkių kontekste (dok. 16065/24)

2024 m. birželio 20 d. Tarybos išvados dėl pensijų adekvatumo (dok. 1398/24)

2024 m. gegužės 14 d. Tarybos išvados dėl fiskalinio tvarumo iššūkių, kylančių dėl senėjimo (dok. 9160/24)

2021 m. kovo 12 d. Tarybos išvados dėl senėjimo aspekto integravimo į viešąją politiką (dok. 6976/21)

2020 m. spalio 12 d. Tarybos išvados dėl vyresnio amžiaus asmenų žmogaus teisių, dalyvavimo ir gerbūvio skaitmeninimo amžiuje (dok. 11717/2/20 REV 2)

Europos Komisija

Moterų teisių veiksmų gairės (Komisijos dok.: COM(2025) 97 final)

Įgūdžių sąjunga (Komisijos dok.: COM(2025) 90 final)

Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumas ES. Veiksmų planas (Komisijos dok.: COM(2024) 131 final)

Demografiniai pokyčiai Europoje. Veiksmų rinkinys (Komisijos dok.: COM(2023)577 final)

Specialistų potencialo išnaudojimas Europos regionuose (Komisijos dok.: COM(2023) 32 final)

Europos priežiūros strategija (Komisijos dok.: COM(2022) 440 final)

2021–2027 m. ES darbuotojų sveikatos ir saugos strateginė programa

Darbuotojų sauga ir sveikata kintančiame darbo pasaulyje (Komisijos dok.: COM(2021) 323 final)

Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planas (Komisijos dok.: COM(2021) 102 final)

Lygybės Sąjunga. 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija (Komisijos dok.: COM(2021) 101 final)

Žalioji knyga dėl senėjimo. Kartų solidarumo ir tarpusavio atsakomybės puoselėjimas (Komisijos dok.: COM(2021) 50 final)

Europos Komisijos Pirmininkės Ursulos von der Leyen įgaliojamas raštas už kartų tarpusavio teisingumą, jaunimą, kultūrą ir sportą atsakingam Komisijos nariui Glennui Micaleffui, Briuselis, 2024 m. gruodžio 1 d.

Europos Parlamentas

2021 m. liepos 7 d. Europos Parlamento rezoliucija „Senasis kontinentas sensta. Galimybės ir uždaviniai, susiję su senėjimo politika po 2020 m.“ (2022/C 99/13)

2017 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Europos socialinių teisių ramsčio (2018/C 242/05)

2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl adekvačios, tvarios ir saugios Europos pensijų sistemos (2012/C 188 E/03)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

EESRK nuomonė „Vyresnio amžiaus žmonių užimtumas. Sisteminiai veiksniai, lemiantys sprendimą dirbti ilgiau“ (SOC/817 EESC 2024), 2025 m. vasario 26 d.

EESRK nuomonė „Europos kartų solidarumo skatinimas. Horizontalaus ES požiūrio rengimas“ (OL C, C/2024/6869), 2024 m. lapkričio 28 d.

EESRK nuomonė „Demografijos poveikis socialinei Europai“, SOC 796, 2024 m. rugsėjo 18 d.

EESRK nuomonė „Europos strategija dėl vyresnio amžiaus asmenų“ (2023/C 349/06), 2023 m. liepos 12 d.

EESRK nuomonė dėl Baltosios knygos „Adekvacių, saugių ir tvarių pensijų darbotvarkė“ (2012/C 299/21), 2012 m. liepos 12 d.

i)

Jungtinės Tautos

2006 m. gruodžio 13 d. priimta JT asmenų su negalia teisių konvencija

2015 m. rugsėjo 25 d. JT Generalinės Asamblėjos rezoliucija „Keiskime savo pasaulį.

Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“ (A/RES/70/1)

JT rezoliucija Nr. 1: Politinė deklaracija ir Madrido tarptautinis veiksmų visuomenės senėjimo srityje planas, 2002 m. (A/CONF.197/9)

TDO rekomendacija dėl vyresnio amžiaus darbuotojų, 1980 m. (Nr. 162), Ženeva, 66-asis Tarptautinės darbo konferencijos posėdis (1980 m. birželio 23 d.)

Kita (pranešimai, darbiniai dokumentai)

Europos Komisijos Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinis direktoratas,

Nediskriminavimo, lygybės ir įvairovės aukšto lygio grupės išvadų dokumentas *Age equality and non-discrimination on the grounds of age* (Lygybė nepaisant amžiaus ir nediskriminavimas pagal amžių), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024 m.

Europos Komisijos JUST GD, *2025 Report on Gender Equality in the EU*, 7 March 2025 (2025 m. lyčių lygybės Europos Sąjungoje ataskaita, 2025 m. kovo 7 d.), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025 m.

Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas ir Socialinės apsaugos komitetas (SAK), *The 2024 pension adequacy report – Current and future income adequacy in old age in the EU. Volume I* (2024 m. pensijų adekvatumo ataskaita. Dabartinių ir būsimų pajamų adekvatumas senatvėje ES. I tomas), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024 m.

Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas ir Socialinės apsaugos komitetas (SAK), *SPC Annual Report 2024: Review of the Social Protection Performance Monitor (SPPM) and developments in social protection policies - Key social challenges and key messages* (2024 m. SAK metinė ataskaita. Socialinės apsaugos rodiklių apžvalgos peržiūra ir socialinės apsaugos politikos pokyčiai. Esminiai socialiniai iššūkiai ir pagrindinės mintys), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024 m.

Europos Komisijos generalinis sekretoriatas, *The Impact of Demographic Change in a changing environment* (Demografinių pokyčių poveikis kintančioje aplinkoje), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2023 m.;

Population Structure and Ageing: Statistics Explained (Populiacijos struktūra ir senėjimas. Paašškinta statistika), Eurostatas, 2025 m. vasario mėn., https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing

Eiffe, F. F. et al.(2024), *Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms* (Išlaikyti vyresnio amžiaus darbuotojus įsitraukimą. Politika, praktika ir mechanizmai), EUROFOUND darbinis dokumentas WPEF24030, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>

Mahoney, J. et al. (2024), *Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review* (Socialinių ryšių vertinimas EBPO šalyse. Apibendrinamoji apžvalga), OECD Papers on Well-being and Inequalities (EBPO dokumentai gerovės ir nelygybės klausimais), No. 28, OECD Publishing, Paryžius, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>.

Sylke, V. et al. (2024), *Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions* (Vienišumas Europoje: lemiantys veiksniai, rizika ir intervencinės priemonės), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>

Barometer 2023: Empowering older people in the labour market for sustainable and quality working lives (2023 m. barometras: vyresnio amžiaus asmenų įgalinimas darbo rinkoje siekiant tvaraus ir kokybiško profesinio gyvenimo), AGE Platform, 2023 m.,
https://www.age-platform.eu/content/uploads/2023/11/AGE-Barometer-2023_vf_EN.pdf

Ageing with social rights - AGE Platform Europe's contribution to the consultation on reinforcing social Europe (Senėjimas užtikrinant socialines teises. AGE platformos indėlis į konsultacijas dėl socialinės Europos stiprinimo), AGE Platform, 2020 m. lapkričio mėn.,
<https://www.age-platform.eu/ageing-with-social-rights-age-contribution-to-the-consultation-on-social-europe/>

International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)
(Tarptautinė socialinių ir elgsenos mokslų enciklopedija (2-as leid.)), 2015 m.,
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780080970868340417>
